

DRÁMAÍOCHT 2006-2007

Athbhreithniú In-Scoile agus Pacáiste Ullmhúchán

Clár

1. Liosta Gníomhaíochtaí ó Lá Drámaíochta 1	4
2. Creatlach don Phleanáil ar Thobchumadh	7
3. Léargas ar an gCuraclam Drámaíochta	8
4. Príomhtheachtaireachtaí do Inseirbhís na Drámaíochta	10
5. Gnéithe na Drámaíochta	10
6. Deich gCluiche Úsáideach don Drámaíocht agus Réamhghníomhaíochtaí	11
7. Úsáid na Scéalaíochta mar Réamhthéacs don Drámaíocht	13
8. Úsáid na Filíochta mar Réamhthéacs don Drámaíocht	17
9. Liosta léitheoireachta / leabhair acmhainní a moltar don Drámaíocht	21
10. Liosta de Ghréasáin Idirlín úsáideacha don Drámaíocht	22
11. Eagraíochtaí a fhéadfadh tacú leis an Drámaíocht	23
12. Gluais de na Téarmaí Drámaíochta a úsáideadh ar Lá Drámaíochta 1	26

*Tá an t-ábhar seo uile ar fáil ar www.pfsp.ie
Tá acmhainní breise ar fáil freisin chun cuidiú leat leis an athbhreithniú in-scoile
agus le lá ullmhúchán na drámaíochta*

Athbhreithniú In-scoile agus Lá Ullmhúchán

Ní mór don lá pleanála in-scoile tarlú idir Lá 1 agus Lá 2 den iseirbhís Drámaíochta. Is daoibhse, mar fhoireann, an lá pleanála seo chun athmhachnamh a dhéanamh ar an gcéad lá inseirbhíse. Is deis a bheidh ann freisin díriú ar an mbealach leis an drámaíocht mar ábhar a bhunú sa scoil

Ullmhúchán don scoil ar lá na pleanála

Bain triail as na nithe seo a leanas sa rang roimh an lá pleanála.

- Gníomhaíocht amháin ó lá na Drámaíochta mar atá liostáilte ar leathanaigh 4,5& 6
- Gníomhaíocht amháin trí Ghaeilge. (Teanga a mhúineadh sa cheacht Gaeilge roimh ré)

Cuideoidh an taithí a bheidh agat ó na gníomhaíochtaí seo a dhéanamh go mór leat ar an lá pleanála.

Leagan Amach an Lá Pleanála

Seisiún 1	Cluichí Drámaíochta An taithí óna bhfuil triáilte agat Dírigh ar Scéalaíocht
	Sos
Seisiún 2	Scéalaíocht / Filíocht / Acmhainní
	Lón
Seisiún 3	Dramaíocht bunaithe ar Théama

Tá cúinsí ar leith ag baint le gach scoil agus beidh éagsúlachtaí san eagrú don lá pleanála de réir mar is fearr a oireann don scoil.

Seisiún 1:

- Tosaigh le príomh-theachtaireachtaí an Churaclaim Drámaíochta (féach leathanach 12) a mheabhrú. Tosaigh leis an leathanach folamh ar na príomhtheachtaireachtaí agus déan machnamh ar na teachtaireachtaí agus a gciall i gcomhthéacs na scoile.
- Bíodh plé eadraithe féin faoi Lá Drámaíochta 1.
- Bíodh plé ar roinnt de na cluichí a bhfuil triail bainte astu sa rang agus féach cad iad na buntáistí a bhaineann leo.
- Díriú ar an scéalaíocht sa dara cuid den seisiún seo. Féach ar an mbealach inar cuireadh Seán agus an Gas Pónaire i láthair ar an lá inseirbhíse. Cén cur chuige a úsáideadh? (féach leathanach 27)
 - Sa phacáiste pleanála tá samplaí eile de scéalta agus de chur chuige a fhéadfaí a úsáid. Píoc scéal eile do gach rang-ghrúpa agus bíodh plé ar an mbealach ina bhféadfaí é a úsáid mar réamhthéacs don drámaíocht.

Seisiún 2:

Caith roinnt ama i ngrúpaí ag díriú ar roinnt de na gnéithe seo a leanas:

- Drámaíocht agus scéalaíocht
- Drámaíocht agus filíocht
- Cluichí Drámaíochta
- Acmhainní don Drámaíocht – Díriú go háirithe ar na hacmhainní atá cheana féin sa scoil

An féidir libh gníomhaíochtaí/ dánta/ scéalta/ íomhánna a bheadh oiriúnach do ranganna éagsúla na scoile a mholadh? Bíodh am ar fáil ag deireadh an tseisiúin don aischothú.

Seisiún 3:

- Ar dtús tabhair seans do roinnt daoine labhairt faoi na gníomhaíochtaí atá déanta acu ina ranganna féin. Bíodh plé ar an mbealach inar éirigh leis na gníomhaíochtaí sin.
- Féach ar na téamaí atá luaite sa churaclam Gaeilge (m.sh. mé féin, siopadóireacht, ócáidí speisialta srl). Anois smaoinigh ar ghníomhaíochtaí do na téamaí sin a bheadh oiriúnach do mhúineadh na drámaíochta. I ngrúpaí leag amach roinnt gníomhaíochtaí le haghaidh chuile théama.

1. Gníomhaíochtaí ó Lá Drámaíochta 1

S e i s i ú n 1	
Breathnaigh Suas Breathnaigh Síos / Tinneas Coddlata	Cluiche Ciorcail. Nuair a dhéanann aon bheirt súil a chaitheamh ar a chéile (eye-contact) caithfidh said suí síos. (Is féidir Tinneas Coddlata nó Féach Suas Féach Síos a thabhairt air mar ainm)
Conradh don Drámaíocht	Rialacha speisialta a bhunú don Drámaíocht chun timpeallacht shabháilte a chruthú don Drámaíocht.
Bronntanas	Cluiche Tobchumaithe. Tugann A ‘bronntanas’ do B. Caithfidh B a s(h)amhláocht a úsáid chun an cineál bronntanas atá ann a léiriú agus buíochas a ghabháil. Ansin tá ar A a rá cén fáth gur thug sé/sí an bronntanas sin do B.
Seán agus an Gas Pónaire	Íomhánú Neamhbheo Tobchumadh i nGrúpaí Beaga Cosán Coinsiasa Múinteoir i Ról (MIR) – Seán, Léiriú don tsúil. Mím le leideanna. Tobchumadh Pleanáilte Féach Gluais (leathanach 27)
Garda cosanta, Dúnmharfóir, Mise	Roghnaíonn gach duine go ciúin ina n-aigne fear cosanta agus dúnmharfóir. Gluaiseann gach duine timpeall an tseomra ag iarraidh fanacht gar dá bhfear cosanta agus i bhfad óna ndúnmharfóir

S E I S I Ú N 2	
Rabhlóg	<p><i>Seacht Sicín ina seasamh sa sneachta lá seaca.</i> Chun an guth a théamh mar shampla ‘abair é mar rún, go feargach, go cúthaileach...?’</p>
Aon, dó, trí	<p><i>Aon, dó, trí.</i> <i>Dia duit, dó, trí</i> <i>Dia duit, Dia is Muire duit, trí</i> <i>Dia duit, Dia is Muire dhuít, cad atá uait?</i> Déantar é seo i mbeirteanna ag cur tuilleadh leis ag an deireadh.</p>
Bí ag Siúl	<p><i>I suíomhanna éagsúla – ar an ngealach, ar ghaineamh te, ... I ról – mar fhear grinn, mar gharda,</i> <i>In aimsir – lá fuar, la gaofar,</i></p>
Mím- Freastalaí	<p>Mím le scéalaíocht agus ceol mar shampla ag freastal ar Tiger Woods..</p>
Ag Úsáid Scripte (Treoirlínte lth 86-91)	<p>A: <i>Ná déan é sin</i> B: <i>Déanfaidh mé é.</i> A: <i>Cén fath?</i> B: <i>Mar is mian liom é a dhéanamh</i> Cleachtadh a dhéanamh ar na línte ar dtús agus an script a úsáid mar réamhthéacs do phíosa seiftríú.</p>
Ord faoi rún	<p>Grúpa A= freastalaithe ón Rúis gan morán Gaeilge - <i>Dia duit, Íoc anois, bille, Sin deas</i> Grúpa B= custaméirí tar éis bia lofa a fháil sa bhialann.- Bhi do bhéile lofa agus ní theastaíonn uait íoc as. Grúpa C + Baimisteoir – feiceann tú go bhfuil aighneas ...feach cad tá ag tarlú. Tosaigh leis an líne seo: Cad tá ag tarlú anseo? Réitigh an fhadhb.</p>
Athraigh Áiteanna/ Babbha Torthaí	<p>in ionad úlla, oráiste, banana, piorra a ghlaoch oraibh, glaofaídh mé amach abairt ar nós... “aon duine le gruaign fhada, athraigh áiteanna.. nó éinne le stócaí dubha athraigh áiteanna”.</p>
Tobchumadh - An Margadh	<p>Tosaigh le pictiúir mar spreagadh Teanga riachtanach a mhealladh Suíomh a chruthú- seastán Seiftríú i ngrúpaí-cártaí le spreagaidh, mar shampla, páiste ar sírae.</p>
Tobchumadh i ngrúpaí beaga.	<p>Miondrámaí a chumadh timpeall ar ghúpaí focal a chuirtear ar fáil.</p>

S E I S I Ú N 3	
Cluiche Ceisteanna	Roinntear na rannpháirtithe ina mbeirteanna. Caithfidh gach beirt comhrá a bheith acu trí cheistiúchán.
Cluiche focal-bhunaithe – ‘ Cluiche Slabhra’	Tosaíonn duine amháin scéal agus caithfidh gach duine eile duine ar dhuine focal a chur leis an scéal. Éagsúlacht: Roinn iad i ngrúpaí de 5 nó 6 agus déan arís é, agus úsáid na lámh chun an scéal a roinnt timpeall ar an ghrúpa (gan é a bheith ag leanúint duine ar dhuine). D’fhéadfaí foirm litreach a úsáid freisin, ‘ , a chara’
Íomhá sa Scáthán	Roinntear na rannpháirtithe i mbeirteanna agus déanann siad scathú ar ghluaiseachtaí a chéile. Níor cóir go mbeadh sé soiléir ón dtíobh amuigh cé atá mar cheannaire sna gluaiseachtaí.
Cluiche gluaiseachta Agaidheanna a dhéanamh ag Féasta	‘Tá tú ag cóisir’ , - siúl timpeall an tseomra, ag déanamh iarracht aghaidh a dhéanamh ar a chéile ach gan ligint d’aon duine tú a fheiceáil. Má bheirann tú ar dhuine éigin ag déanamh aghaidh leatsa abair ‘bang’ agus tá orthu sui síos.
Cleachtadh ar Íomhá Neamhbheo	<ul style="list-style-type: none">- Bíonn sraith ‘pósanna’ (poses) neamhphleanilte ag daoine sa ghrúpa. Cuir an bhéim ar theanga an choirp mar insint seoil- I ngrúpaí eagraíonn rannpháirtithe sraith íomhánna ar thopaic ar leith. Plé bunaithe ar ‘cé, céard, cén áit, cathain’, ‘an toradh is fearr’ ‘constaic’.
Tobchumadh ag úsáid líne as dán mar ‘spreagadh’	Cruthú agus léiriú ar gach tobchumadh Iardhearadh (díreach tar éis buaicpointe an tobchumaidh), an bhuaicpointe, agus dearcadh chun cinn (díreach i ndiaidh an bhuaicpointe)
Cluiche Pionsóireachta	Bíonn rannpháirtithe ag pionsóireacht timpeall an tseomra. Leis an méar déanann siad iarracht teach tar dhaoine eile ar bhos na láimhe. Má buailtear tú faoi thri ar bhos na láimhe bíonn tú amuigh as an gcluiche.

Cé?

(ról agus carachtar) Céard is mian leat a bhaint amach/céard iad na constaic ar na carachtair?

Cén áit?

(áit)

Cathain?

(am)

Creatlach Phleanála don Drámaíocht**Spreagadh**

Céard ar a bhfuil an dráma bunaithe? Príomhimeacht ó scéal? Líne as dán? Dreas cheoil?

Ábhar**Céard?**

(gníomhaíocht)

Genre?**Brí?**

(Ceisteanna)

Teannas?

(Céard iad na mianta do na carachtair? An bhfuil aon chonstaic ar na carachtair?)

Eagrú

i.e. Tobchumadh I ngrúpaí / Múinteoir I Ról / Ról don uile dhuine srl.
Gníomhaíochtaí don Bheochan / don Suaimhniú

3. The Drama Curriculum at a Glance

Snáithe

Dramaíocht chun mothúcháin,
Eolas agus idéanna a iniúchadh,
D'fhonn tuiscint a chothú

Snáithaonaid

- Iniúchadh agus déanamh drámaíochta
- Léirsmaoineamh ar dhrámaíocht
- Comhoibriú agus cumarsáid i ndéanamh drámaíochta

Réamhráchtanais don drámaíocht

- Ábhar
- An lionsa bréagach
- Timpeallacht SháomhaBri

Gnéithe na Drámaíochta

- creideamh
- Ról agus carachtar
- Gníomhaíocht
- Suíomh
- am
- teannas
- brí
- Genre

Snáithaonad: Iniúchadh agus déanamh drámaíochta

(Tá an eilimint lena mbaineann na cuspóirí sna luibíní)

Ranganna Natónán

- féith an tsúgartha trí chur i gcéill a fhorbairt chun go ndéanfaí drámaíocht di (*creideamh*)
- cumas a fhorbairt feidhmiú I ról mar chuid dhílis de gníomhaíocht (*ról/carachtar*)
- eolas a chur ar cé mar is féidir spás agus rudaí éagsúla a úsáid chun saol samhailteach a chruthú faoi mar dá mbeadh sé am i ndáiríre (*áit*)
- an tionchar a bhíonn ag saol ficseanach san am atá thart ag saol ficseanach a shantaítear don am atá le teacht ar gníomhaíocht dhrámata láithreach a éispéiriú (*am*)
- feasacht a fhorbairt I dtaoibh an chaoi a gcuidíonn sé/sí, mar bhall de ghrúpa, chuin an tsuim a choinneáil beo agus marthanach I ngníomhaíocht dhrámata (*aicsean*)
- feasacht ar theannas I ndramaíocht a fhorbairt (*teannas*)

Ranganna 1 agus 2

Ba chóir a chur ar chumas an pháiste

- an cumas cur i gcéill go súgrach a úsáid chun páirt iomlán a ghlacadh sa drámaíocht (*creideamh*)
- an feasacht ata a cothú aige/aici do na difríochtaí idir dhaoine a úsáid chun tosú ar an gcoibhneas idir ról agus carachtar a thúsint (*ról agus carachtar*)
- mar a cheaptar comhthéacs agus mara chruthaítear réalacht dhrámata le cabhair spáis agus rudaí a éispéiriú (*áit*)
- an tionchar a bhíonn ag saol ficseanach san am atá thart agus ag saol ficseanach a shantaítear don am atá le teacht ar gníomhaíocht dhrámata láithreacha éispéiriú (*am*)
- cumas a fhorbairt fócas na gníomhaíochta drámataí a choinneáil beo (*creideamh/am/aicsean/teannas*)
- tosú ar a thabhairt faoi deara mara chuireann teannas leis an drámaíocht ar dhóigh a dheimhniú go maireann spéis na rannpháirtithe inti (*teannas*)

Ranganna 3 agus 4

Ba chóir a chur ar chumas an pháiste

- glacadh leis an gcomhthéacs ficseanach drámata chomh spontáineach saoráideach agus a thug sé / sí faoin gcur i gcéill súgarthach (*creideamh*)
- an cuibhneas idir ról agus carachtar a thuiscint agus an cumas a fhorbairt cloí le ról nó carachtar chomh fada agus is gá le haghaidh na gníomhaíochta drámataí (*ról agus carachtar*)
- mar a chuidíonn sé úsáid a bhaint as spás agus as rudaí chun comhthéacs a chruthú agus chun téamaí drámata a chur in iúl a fhionnachtain (*áit*)
- an tionchar a bhíonn ag saol ficseanach san am atá thart ag saol ficseanach a shantaítear don am atá le teacht ar gníomhaíocht dhrámata láithreach a iniúchadh (*am*)
- eolas ar na rialacha a chabhraíonn chun fócas a choinneáil beo sa ghnimhaicht dhrámata a shealbhu (*creideamh/am/aicsean/teannas*)
- mar bhall buíne, tosú ar theannas a thabhairt isteach i ngníomhaíocht dhrámata (*teannas*)
- tosú ar script a úsáid mar réamhthéacs

Ranganna 5 agus 6

Ba chóir a chur ar chumas an pháiste

- páirt a ghlacadh go cuí agus gan stró I gcomhthéacs ficseanach drámata, bíodh lucht féachana aige / aici nó ná bíodh (*creideamh*)
- scóp an léirithe I ról agus carachtair a leathnú chun go gcuimseofaí an cumas glacadh le mionteagasc a chimmfeadh an múinteoir, an grúpa nó an páiste féin agus é a choimead ar siúl (*áit*)
- mar a chuidíonn úsáid spáis agus rudaí chun comhthéacs a thógáil agus chun téama an dráma a chur in iúl a fhionnachtain (*áit*)
- an tionchar a bhíonn ag saol ficseanach san am atá thart agus ag saol ficseanach a shantaítear don am atá le teacht ar gníomhaíocht dhrámata láithreach a iniúchadh (*am*)
- inniúlacht a fhorbairt ar chur i bhfeidhm na 'rialacha imeartha' a choinníonn fócas i ngníomhaíocht dhrámata beo
- cuidiú i bpleanáil gníomhaíochta drámata a chuimseodh teannas a d'oirfeadh don téama a bheadh a iniúchadh (*teannas*)
- bheith ar a s(h)ocracht le scrípteanna agus na próisíid bhumaídh trína n-íompraítear script ina gníomhaíocht a thuiscint
- iirdhealú a dhéanamh idir na cineálacha difriúla genre, leithéidí coiméide, tragéide, fantaise (*genre*)

Snáithaonad: Léirsmoineamh ar dhrámaíocht

Ranganna Naíonán

Ba chóir a chur ar chumas an pháiste

- an cumas a fhorbairt léirsmoineamh ar an ngníomhaíocht agus í ar siúl (*action, significance*)
 - an coibhneas atá idir scéal, téama agus taithí an tsaoil a eispéiriú (*significance*)
 - na léargais a gnóthíodh i rith na drámaíochta a roinnt le daoine eile (*significance*)
- #### Ranganna 1 agus 2
- #### Ba chóir a chur ar chumas an pháiste
- léirsmoineamh ar ghníomhaíocht dhrámata áirithe chun cúrsaí forbartha eile a chruthú mar mhalairt uirthi (*action, significance*)
 - an coibhneas idir scéal, téama agus taithí an tsaoil a eispéiriú trí mheán na drámaíochta (*significance*)
 - léargais a ghnóthítear i rith na drámaíochta nó a éiríonn aisti a roinnt (*significance*)

Ranganna 3 agus 4

Ba chóir a chur ar chumas an pháiste

- léirsmoineamh agus meastóireacht a dhéanamh ar ghníomhaíocht dhrámata ar leith d'fhonn cúrsaí forbartha eile a chruthú mar mhalairt uirthi (*action, significance*)
- an coibhneas idir scéal, téama agus taithí an tsaoil a fhoghlaim trí mheán na drámaíochta (*significance*)
- trí leas a bhaint as na léargais go léir a eascraíonn as gníomhaíocht dhrámata a chur le chéile, an acmhainn a fhorbairt tátail a bhaint agus hipitéisí a cheapadh i dtaobh an tsaoil agus i dtaobh daoine (*significance*)

Ranganna 5 agus 6

Ba chóir a chur ar chumas an pháiste

- léirsmoineamh a dhéanamh ar ghníomhaíocht dhrámata ar leith d'fhonn cúrsaí forbartha malartacha a chruthú a léireoidh níos fearr na patrúin mhaireachtála agus na saincheisteanna atá faoi scrúdú (*action, significance*)
- an coibhneas idir scéal, téama agus taithí an tsaoil a fhoghlaim trí dhrámaíocht (*significance*)
- trí leas a bhaint as na léargais go léir a eascraíonn as gníomhaíocht dhrámata a chur le chéile, an acmhainn a fhorbairt tátail a bhaint agus hipitéisí a cheapadh i dtaobh an tsaoil agus i dtaobh daoine (*significance*)

Snáithaonad: Comhoibriú agus cumarsáid i ndéanamh drámaíochta

Ranganna Naíonán

Ba chóir a chur ar chumas an pháiste

- an cumas a fhorbairt, as ról, cumarsáid a dhéanamh le daoine eile agus comhoibriú leo i múnú drámaíochta
- an cumas a fhorbairt, i ról, cumarsáid a dhéanamh le daoine eile agus comhoibriú leo i múnú drámaíochta

Ranganna 1 agus 2

Ba chóir a chur ar chumas an pháiste

- an cumas a fhorbairt, as ról, cumarsáid a dhéanamh le daoine eile agus comhoibriú leo i múnú drámaíochta
- an cumas a fhorbairt, i ról, cumarsáid a dhéanamh le daoine eile agus comhoibriú leo i múnú na drámaíochta
- caidreamh ficseanach a fhorbairt trí idirghníomhaíocht leis na carachtair eile i radhairc mhionghrúpa nó ranga de réir mar a bhíonn an drámaíocht á cumadh
- radharc a cheap mionghrúpa amháin de na mionghrúpaí agus iad ag obair ag an am céanna a léiriú do bhaill eile an ranga

Ranganna 3 agus 4

Ba chóir a chur ar chumas an pháiste

- an cumas a fhorbairt, as ról, cumarsáid a dhéanamh le daoine eile agus comhoibriú leo i múnú drámaíochta
- an cumas a fhorbairt, i ról, cumarsáid a dhéanamh le daoine eile agus comhoibriú leo d'fhonn an drámaíocht a mhúnú
- agus téacs na drámaíochta á fhorbairt, caidreamh ficseanach a fhorbairt trí idirghníomhaíocht leis na carachtair eile i radhairc mhionghrúpa nó ranga iomláin
- radharc as an dráma a léiriú go spontáineach do dhaoine eile nó radharc a cheap mionghrúpa ag obair ag an am céanna a léiriú don chuid eile an ranga

Ranganna 5 agus 6

Ba chóir a chur ar chumas an pháiste

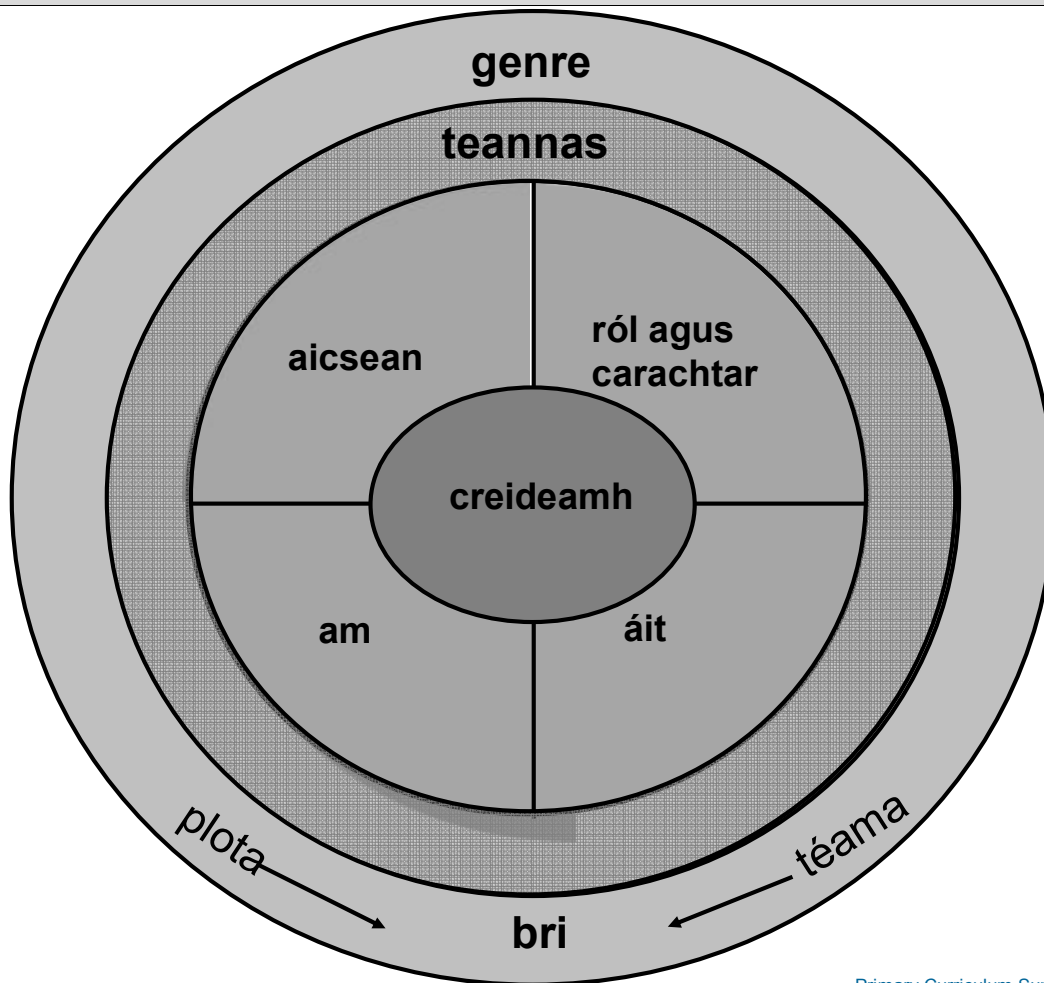
- an cumas a fhorbairt, as ról, cumarsáid a dhéanamh le daoine eile agus comhoibriú leo i múnú drámaíochta
- an cumas a fhorbairt, i ról, cumarsáid a dhéanamh le daoine eile agus comhoibriú leo d'fhonn an drámaíocht a mhúnú
- caidreamh ficseanach a fhorbairt trí idirghníomhaíocht leis na carachtair eile i radhairc mhionghrúpa nó ranga iomláin i rith chumadh théacs na drámaíochta
- radharc as an dráma a léiriú go spontáineach do dhaoine eile nó radharc a cheap mionghrúpa a cheap mionghrúpaí agus iad ag obair ag an am céanna a léiriú don chuid eile an ranga

4. Príomh-Theachtaireachtaí don Drámaíocht

- Is ábhar í an Drámaíocht
- Is do gach múinteoir agus do gach páiste í an drámaíocht
- Sa phróiseas-drámaíochta déantar iniúchadh ar an saol réalaíoch trí shaol na sámhlaíochta

5. Gnéithe na Drámaíochta

6. Deich gCluiche Úsáideach don Drámaíocht agus Réamhghníomhaíochtaí

Ainm an Chluiche: Cé atá ar Iarraidh?

Spás: Naíonáin Shóisir / Naíonáin Shinsir

Riachtanais Spáis: Seomra ranga / halla

Gluaiseann na páistí timpeall an tseomra. Glaonn an múinteoir ‘Reoigh!, súile dúnta’. Déanann siad liathróid bheag dóibh féin ansin ar an talamh. Bogann an múinteoir i dtreo pháiste amháin agus cuireann lámh ar a d(h)roim agus caithfidh an páiste sin dul i bhfolach (m.sh. taobh thiar den leabharlann). Iarratar ar na daoine eile seasamh suas agus bogadh timpeall an tseomra. Deir an múinteoir ‘reoigh’ arís agus déanann na páistí eile iarracht a fháil amach cé atá ar iarraidh. Is féidir é seo a dhéanamh arís agus arís eile.

Ainm an Chluiche: Damhsa na Lámh

Réimse Ranganna: Naíonáin Shóisir / Naíonáin Shinsir

Spás: Sna binsí nó i gciorcail

Oiriúnach do na bunranganna, go háirithe Naíonáin

Seo tuairim an-simplí do na páistí. Cuireann na páistí a lámha ag damhsa, agus léiriú á thabhairt acu ar an mothúchán a bhíonn á ghlaoch amach ag an múinteoir m.sh. “tá tú amuigh faoi sholas na gréine..”, nó is féidir ceol a úsáid mar spreagadh chun cuidiú leo gníomhaíochtaí a dhéanamh. Tar éis tamaill is féidir gníomhaíochtaí níos pointeáilte a úsáid m.sh. “fág slán, taispeáin dom féileacán ag eitilt...”

NÓ: Damhsa na gCosa – i ngeall ar na cúinsí spáis beidh ar na páistí luí ar a ndroim nó ar a mboilg don ghníomhaíocht seo

Ainm an Chluiche: Sea anois, Déanaimís!

Réimse Ranganna: Naíonáin Shóisir / Naíonáin Shinsir

Spás: Seomra ranga / halla

Gluaiseann na páistí timpeall an spáis agus glaonn an múinteoir amach “Sea anois ...déanaimís poll a thochailt”. Abraíonn/Glaonn na páistí ar ais “sea anois, déanaimís sin” agus déanann siad mímeáil ar pholl a thochailt. Is féidir leis an múinteoir aon ordúithe a thabhairt ach go dtosaíonn siad le “Sea anois, déanaimís”. Is féidir cur leis an gcleachtadh seo trí iarradh ar pháistí na treoracha a thabhairt ag tosú le “Sea anois, déanaimís”.

Ainm an Chluiche: Popcorn

Réimse Ranganna: Naíonáin – Rang 3

Spás: Seomra ranga / halla

Seasann gach duine i gciorcail agus spás beag idir gach duine.

Léimeann páistí in aon ord ar leith agus gan choinne suas san aer. Ag am éigin agus iad ag léim buaileann siad bosa. Os rud é go bhfuil sé seo á dhéanamh ag daoine eile ag an am céanna, oireann an t-ainm ‘Popcorn’ don ghníomhaíocht.

Má bhuaileann beirt pháiste bosa go díreach ag an am céanna cuirtear iad amach as an gcluiche. Leanann an cluiche go dtí go mbíonn duine amháin fágtha.

NÓ: Is féidir leis na páistí atá lasmuigh den chiorcal teacht isteach arís tar éis cúpla nóiméad agus is féidir leis an gcluiche leanacht ar aghaidh go dtí go gcuireann an múinteoir stop leis.

Ainm an Chluiche:: Uimhreacha

Réimse Ranganna: Naíonáin go Rang 6 (Leasuithe le déanamh)

Spás: Halla nó seomra ranga / ag suí ag na binsí

Tagann na páistí le chéile i gciorcail teann. Féachann na páistí ar an talamh agus dúnann siad a súile. Tosaíonn páiste amháin le huimhir 1. Ansin glaonn duine eile amach uimhir 2, duine eile uimhir 3 srl.. Níl a fhios ag aon duine cé ghlaofaídh an chéad uimhir eile amach ach má ghlaonn beirt é ag an am céanna, caithfidh an grúpa athosú ag uimhir 1. Is é an múinteoir a shocraíonn cé chomh hrad sna huimhreacha a rachaidh na páistí m.sh. go dtí uimhir a deich ar dtús, b’fhéidir. Is féidir an cluiche seo a dhéanamh cúl-ar-ais 10 – 1 gus ansin is féidir an t-ainm ‘láinseáil an roicéid’ a thabhairt air.

NÓ: An aibítear a úsáid nó scéalaíocht “Focal ag an Am” do na ranganna sinsearacha

Ainm an Chluiche: Stop-Ghrúpa

Réimse Ranganna: Naíonáin – Rang 6

Spás: Seomra ranga / Spás mór

Bogann na páistí timpeall an tseomra. Reoann leanbh amháin, aon leanbh in aon chor, mar dhealbh ar an spota. Fanann sé/sí i riocht dealbh. Luaithe agus a fheiceann páiste amháin rud éigin ag reo ní mór dóibh féin reo freisin. Faoi dheireadh reonn an grúpa go léir. A luaithe agus a bhíonn gach duine sa ghrúpa reoite tosaíonn an cluiche arís. Is féidir cur leis seo trí pháistí a bheith ag déanamh glórtha agus iad ag gluaiseacht timpeall. Ní mór don ghrúpa fanacht ciúin maraon le fanacht socair.

Ainm an Chluiche: Gníomhaíochtaí

Réimse Ranganna: Ranganna 1 go 6

Spás: Seomra ranga / binsí

Lucht breathnóireachta ag cluiche peile iad na páistí. Socraigh cé hiad na foirne atá ag imirt. Iarrann tú ar na páistí mímeáil a dhéanamh ar gníomhaíochtaí an lucht féachana de réir mar a leanann an cluiche ar aghaidh. Glaonn an múinteoir (nó duine de na páistí) amach cé na gníomhaíochtaí atá ag tarlú sa chluiche m.sh. “Tá scóráilte againn, tá scóráilte acu; tá cúl faighte agat ach deir an réiteoir go bhfuil sé as-líne; cic éirice dóibh siúd; tá bob buailte aar dhuine dár bhfoireann; tá an liathróid imithe isteach sa slua agus ní thabharfaidh siad ar ais iad...” D’fhéadfaí é seo a fhorbairt ó mhímeáil go dtí gluaiseachtaí neamhbheo.

Ainm an Chluiche: Dia Duit

Réimse Ranganna: Ranganna 3 go 6

Spás: Seomra ranga / halla

Gluaiseann na páistí timpeall an tseomra. Iarrann na múinteoir orthu beannú da chéile trí lámh a chroitheadh lena chéile agus iad féin a chur in iúl da chéile, gus ansin gluaiseacht ar aghaidh go dtí an chead duine eile. This continues for a while. Then give the greeting an element. For example “greet each other like you are long lost friends”.

Is féidir leis an múinteoir leanacht le heilimintí a chur leis “beannaigh dá chéile agus eagla oraibh roimh a chéile, nó ag ligint ort go bhfeiceann tú moncaí ar a dhroim srl”. Is féidir forbairt a dhéanamh trí ghluaiseacht ón nGaeilge nó ón mBéarla go dtí an gibbersih. Leis an bhforbairt ar an gcluiche is féidir an cluiche a úsáid thar chúpla ceacht, agus níos mó tuairimí agus eilimintí in úsáid an t-am go léir ag na leanaí. Is féidir an cluiche a úsáid I nGaeilge nó i mBéarla **NÓ:** á bhíonn tú inníoch faoi pháistí a bheith fágtha amuigh as an gcluiche úsáid cleas ‘Paul Jones’ faoi dhá chiorcal a bheidh ag féachaint ar a chéile. Gluaiseann an ciorcal laistigh ceann ar dheis ag comhartha an mhúinteora agus beanaíonn na páistí dá chéile .

Ainm an Chluiche: Reo!

Réimse Ranganna: Ranganna 5 agus 6

Spás: Seomra ranga / halla

BAilíonn na páistí i ngrúpaí de thriúr Taisaíonn beirt acu ag tobchumadh na radhairce. (Is féidir leis an múinteoir tuairimí a thabhairt más gá). Seasann an páiste eile ag breathnóireacht ar an tobchumadh.. Nuair a ghlaonn sé/sí ‘reoigh’, reoann duine amháin den bheirt agus téann an triú páiste isteach ina (h)áit, ag leanacht leis an tobchumadh Seasann an leanbh a reoigh ag breathnóireacht agus glaonn sé/sí ‘reoigh’ agus leanann an cluiche ar aghaidh.

Ainm an Chluiche: Seas, Suigh, Ar do Ghlúine, Luigh Síos

Réimse Ranganna: Ranganna 5 agus 6

Spás: Seomra ranga / halla

Bíonn na páistí i ngrúpaí de cheathrar. Ní féidir le haon duine acu bheith san áit chéanna i.e. bíonn duine ag luí síos, duine ag suí, duine ag seasamh, duine ar a g(h)lúine. Déannann na páistí tobchumadh ar radharc ansin ag suíomh á athrú acu an t-am go léir, ag cinntiú go mbíonn siad i suímh éagsúla. Muna mbíonn na páistí ag athrú go héasca d’fhéadfadh an múinteoir comhartha de chineál éigin a úsáid.

7 Úsáid na Scéalaíochta mar Réamhthéacs don Drámaíocht

Ar an gcéad lá inseirbhíse don Drámaíocht rinne sibh roinnt oibre ar Scéalaíocht agus Drámaíocht ag baint úsáide as ‘*Seán agus an Gas Pónaire*’. Sa seisiún seo dhíríomar ar príomhimeachtaí sa scéal. Bhaineamar úsáid as cur chuigí éagsúla chun iniúchadh a dhéanamh ar na príomhimeachtaí seo agus i measc na gcur chuigí bhí an Múinteoir i Ról, seiftiú, treoir folaithe, cosán coinsiasa, fríos-fhramú, smaointe a leanúint, léiriú súl (visualisation) agus insint mímeáilte.

Is bealach sábháilte mar thús-bhealach isteach sa Drámaíocht í an scéalaíocht agus is maith an túsphointe í muna mbíonn drámaíocht déanta cheana agat. Tá sé tábhacht gan cloí le hath-léiriú ar an scéal. Ní gá cloí leis an scéal traidisiúnta agus is féidir imeacht chomh fada uaidh agus is mian leat. Tugann próiseas na drámaíochta an deis ar fhíor-fhoghlaim trí iniúchadh na scéalaíochta.

Ná déan dearmad: Tá an tobchumadh mar chroí ag próiseas na Drámaíochta.

Mar chuid den rannóg seo tá:

- Ceithre eiseamláir ar úsáid na scéalaíochta mar spreagadh don Drámaíocht. Tá na príomhimeachtaí i ngach scéal roghnaithe maraon leis na cur chuigí agus an bealach ina bhféadfaí iad a úsáid maidir le gach ceann de na scéalta. Tá gach ceann de na scéalta curtha in oiriúint do rang-léibhéal ar leith.
- Liosta de rogha scéalta a fhéadfaí a úsáid mar chur chuige don Drámaíocht.

Samplaí iad seo de na rudai a fhéadfaí a úsáid agus an scéalaíocht in úsáid. Níl an t-iomlán den réimse féidireachtaí anseo maidir leis an scéalaíocht a úsáid mar thús-phointe, ach seo roinnt moltaí chun cuidiú leat tosú ar an bpróiseas. Ná déan dearmad go mbeidh gá le roinnt seisiún chun na moltaí seo a chur i bhfeidhm.

Sampla 1: Cochaillín Dearg

Oiriúnach do Ranganna na Naíonán

Príomhimeachtaí:

- Cochaillín Dearg sa bhaile ina teach agus í ag ullmhú le dul ar cuairt go dtí a Mamó.
- Turas Chochaillín Dearg tríd an gcoill
- Cochaillín Dearg agus an Mac Tíre ag casadh ar a chéile.
- An Mac Tíre ag Teach Mhamó

Stráitéis Molta

D’fhéadfaí roinnt de na stráitéis seo a úsáid na naíonáin agus an scéal Cochaillín Dearg in úsáid mar thús-phointe don Drámaíocht agus sraith ceachtanna á n-ullmhú.

An Spás a Dheimhniú: Déan an spás sa seomra ranga a leagan amach agus úsáid á baint as troscán más gá.

Léirithe Neamhbheo: Cruthaigh léiriú neamhbheo de cheann de na príomhimeachtaí.
(Beidh an-chuidiú ag teastáil ó na naíonáin leis seo)

Múinteoir i Ról:

- D’fhéadfadh an múinteoir ról na máthar a ghlacadh agus Cochaillín Dearg ag ullmhú don turas.
- D’fhéadfadh an múinteoir ról na seanmháthar a ghlacadh agus í ag fanacht le Cochaillín Dearg.
- D’fhéadfadh an múinteoir ról an mhactíre a ghlacadh tar éis dó bualadh le Cochaillín Dearg.

Mím le Leideanna: D'fhéadfadh an múinteoir an scéal faoi thuras Chochailín Dearg ag gluaiseacht tríd an gcoill a insint le ceol más mian léi/leis agus na páistí ag mímeáil an turais.

Sampla 2: Cinnín Óir agus na Trí Bhéar
Úsáideach do ranganna 1 agus 2

Pr íomhimeachtaí

- Na béiríní ag ullmhú an bhricfeasta
- Cinnín Óir ag siúl sa choill
- Cinnín Óir sa teach
- Na béiríní ag rith

Mím le Leideanna D'fhéadfadh an múinteoir scéal Chinnín Óir agus í ag taisteal tríd an gcoill a insint. (Seans go mbeadh ceol úsáideadh anseo)

Múinteoir i Ról:

- D'fhéadfadh an múinteoir ról Chinnín Óir a ghlacadh agus í díreach tar éis teach na mbéiríní a shroichint.
- D'fhéadfadh an múinteoir ról Bháibín Béar a ghlacadh tar éis dó a thabhairt faoi deara gur bhris duine éigin a chathaoir.

Tobchumadh i nGrúpa Beag:

Tabhair deis do na daltaí i ngrúpaí de thriúr tobchumadh / seiftiú 15 soicind a dhéanamh de na béir ag ullmhú an bhricfeasta. Tosaigh ar seo mar mhím ach déan tógáil air seo chun na páistí a spreagadh chun a gcomhrá bunúsach féin a chur leis

Íomhánna Neamhbheo: Iarr ar na páistí íomhánna neamhbheo a chruthú de na béiríní nuair a chuaigh siad ar ais go dtí an teach.

Smaointe a Leanúint: Cuireann an múinteoir lámh ar ghualainn páiste agus úsáid á baint as íomhá neamhbheo atá cruthaithe ag na páistí. Déanann an páiste a roghnaítear leiriú ó bhéal a thabhairt ansin ar an smaoineamh atá acu dá gcarachtar ag an am sin.

Sampla 3: Clann Lir
Oiriúnach do Ranganna 3 agus 4

Príomhimeachtaí:

- An saol mar a bhí sula bhfuair Éabha, máthair na bpáistí, bás
- Éiríonn Aoife éadmhar mar gheall ar na páistí
- Cuireann Aoife draíocht ar an gceathrar páiste agus cuirtear amach ar na locha iad ar feadh 900 bliain
- Turas na nEalaí ón Loch go dtí Abhainn na Máille
- An t-athrú ag tarlú ar na healaí

Múinteoir i Ról:

- D'fhéadfadh an múinteoir ról Lir tar éis bás na máthar a ghlacadh.
- D'fhéadfadh an múinteoir ról Aoife gus í ag éirí níos éadmhaire a ghlacadh.
- D'fhéadfadh an múinteoir ról dhuine de na leanaí agus é /i ag cur síos ar a s(h)aol mar eala.

Mím le Leideanna: D'fhéadfadh n múinteoir scéal na stoirme ar an loch a insint agus na páistí ag mímeáil gníomhaíochtaí na n-ealaí.

D'fhéadfadh an múinteoir an scéal ar thuras na n-ealaí ón loch go dtí an fharraige a insint

Íomhánna Neamhbheo: Roghnaigh príomhimeacht ón scéal agus iarr ar na páistí i ngrúpaí íomhá neamhbheo den ócáid sin a léiriú

Leanúint Smaointe: Agus úsáid á baint as an íomhá neamhbheo atá cruthaithe, cuireann an múinteoir a lámh ar ghualainn an pháiste. Déanann an páiste smaoinemh atá ag an gcarachtar ag an nóiméad sin a rá amach os ard.

Tobchumadh i mBeirteanna / Treoir:

Iarr ar na páistí i mbeirteanna rólanna Aoife agus Lir a ghlacadh. Tugtar na treoir do na páistí atá mar Lir gus caithfidh siad iarracht a dhéanamh brú a chur ar Aoife an draíocht a iompú ar ais. Caithfidh siad cúiseanna a thabhairt di. Tugtar na treoir do na páistí atá mar Aoife nach mian leo dairíre an draíocht a iompú ar ais.

Sampla 4: **Oisín agus Tír na nÓg**
Oiriúnach do Ranganna 5 agus 6

Príomhimeachtaí:

- An saol le hOisín agus na Na Fianna
- Turas Niamh Chinn Óir's
- An Saol i dTír na nÓg
- Oisín uaigneach don bhaile
- Oisín ag filleadh go hÉireann agus láidreacht á léiriú aige
- Saol Niamh tar éis do Oisín imeacht

Múinteoir i Ról:

- D'fhéadfadh an múinteoir ról Fionn a ghlacadh agus é ag caint faoi Oisín us an fáth nach cóir dó dul le Niamh.
- D'fhéadfadh an múinteoir ról Oisín ghlacadh agus é ag smaoinemh ar an mbaile.
- D'fhéadfadh an múinteoir ról Niamh a ghlacadh agus Oisín imithe anois ar feadh tamaill.

Íomhánna Neamhbheo: Roinn na páistí i ngrúpaí de 5. Iarr orthu príomh-imeacht ón scéal a roghnú agus é seo a léiriú trí íomhánna neamhbheo. Iarr orthu trí cinn acu a léiriú agus an leanúnachas ó cheann go ceann a thaispeáint don chuid eile den rang.

Leanúint Smaointe: Agus úsáid á baint as an íomhá neamhbheo atá cruthaithe ag na páistí, cuireann an múinteoir lámh ar ghualainn páiste. Déanann an páiste a roghnaítear leiriú ó bhéal a thabhairt ansin ar an smaoinemh atá acu dá gcarachtar ag an am sin

Proifil Carachtair: D'fhéadfaí an stráitéis seo a úsáid tar éis don mhúinteoir a bheith i ról aon duine de na carachtair. Cruthaíonn na páistí proifil scríofa den charachtar. Ba chóir dóibh sonraí ar nós ainm, seoladh, dath na súl, dath na gruaige, na rudaí is fearr leis/léi srl a chur síos ar nós cárta aitheantais.

Scríobh i Ról: Iarr ar na páistí píosa dialainne do charachtar a roghnaíonn siad a scríobh.

Tobchumadh i mBeirteanna / Treoir:

- Iarr ar na páistí i mbeirteanna rólanna Oisín agus Fionn a ghlacadh. Déanann siad tobchumadh ar an bplé faoi Thír na nÓg a fhágáil.
- I mbeirteanna iarr ar na páistí na rólanna a ghlacadh de bheirt chara le hOisín nó Niamh
- Iarr ar na páistí i mbeirteanna rólanna Oisín agus Niamh a ghlacadh nuair a bhíonn Óisín ag smaoineamh ar dhul abhaile. Is é an ról a bheidh ag Niamh ná brú a chur ar Oisín gan dul abhaile.

Tobchumadh i nGrúpaí níos mó:

m.sh. a Fianna amuigh ag fiach nó féasta i dTír na nÓg.

Cosán Coinsiasa:

Tar éis an tobchumadh a dhéanamh le hOisín agus le Niamh cuir cosán coinsiasa le chéile. Taobh amháin ag mealladh Oisín le fillleadh go hÉireann agus an taobh eile ag iarraidh ar fanacht.

Scéalta Eile a fhéadfaí a úsáid leis an Drámaíocht

Ní liosta iomlán atá anseo in aon chor ach roinnt moltaí chun cuidiú leat

- An Gréasaí agus na Síoga
- An Tornapa Mhór
- Rumpelstiltskin
- Cochaillín
- Sicín Licín
- An Fathach Santach
- Na Trí Mhuca
- Cinnín Óir
- Plúirín Sneachta
- Tód ó Halla na dTód
- Pocahontas
- Hercules
- Gráinnuaile
- An Lachín Gránna
- Fionn MacCumhaill
- Na Gabhair Gruff
- Bó Píp
- Hansel agus Gretel
- Rapunzel
- An Gé Órga

8. Úsáid na Filíochta mar Réamh-Théacs don Drámaíocht

Ar an tráthnóna de Lá Drámaíochta 1 d'úsáideamar líne as an gcéad véarsa den dán *The Raven* le Edgar Allan Poe mar spreagadh do sheiftiú agus don drámaíocht. Thug sé seo sinn mar rannpháirtithe ar eispéiris éagsúlacha agus fadréimhseacha. Is bealach sabháilte agus sách éasca í an fhilíocht, cosúil leis an scéalaíocht, isteach sa drámaíocht agus cruthaíonn sé neart féidireachtaí.

Bunoscionn

Áine Ní Ghlinn

Ar leoithne gaoithe
ar scamall aeir
thuirling cluas mhór ghroí
anuas ón spéir

Sheas i lár an gháirdín is
d'umhlaigh sí go béasach
Chas sí thart go grástúil
is d'fhan sí seal ag éisteacht

le crónán an chait
le búiríl na habhann
le siosarnach na nduilleog
le cogarnáil na gcrann

leis an madra ag tafann
leis an ngoath ag feadaíl
leis an mbáibín ag caoineadh
le préachán ag grágaíl

Bhí an luascán ag geonaíl
Bhí an geata ag gíoscán
agus thuas os ár gcionn
bhí seordán eitleáin

Chúb an chluas chuici
Rinne umhlú arís
is cheap mé ar dtús
go raibh sí ar bís

Something Beginning With P

Clár Tacaíochta don Churaclam Bunscoile

Sa rannóg seo tá:

- Liosta ceisteanna, chun cuidiú leat tosú, agus ar féidir a úsáid le gach cineál dáin nuair a bhíonn tús á chur le ceacht Drámaíochta. (mar a léiríodh ar an lá oiliúna)
- Roinnt dánta atá oiriúnach mar spreagthaí don Drámaíocht do na rang-léibhéil éagsúla.
- Liosta leabhar filíochta a d'fhéadaí a bheith úsáideadh mar fhoinse chun dánta a aimsiú.

Ar an lá oiliúna rinneamar seiftiú gan dua ar an líne agus thugamar i dtreoanna éagsúla é. Cur chuige ag an léibhéal sinsearach é seo agus ní hé an t-aon bhealach amháin chun dán a úsáid mar spreagadh. Is féidir na nithe seo a leanas a dhéanamh freisin

- Dán atá déanta ag na páistí sa rang Béarla/Gaeilge a úsáid; machnamh a dhéanamh ar an dán agus é a thógaint i dtreo cúis-bhunaithe. (Féach ar an ngníomhaíocht drámaíochta ar Leathanach 80 i dTreoirínite na Múinteoirí.)
- Na carachtair i ndán a úsáid mar thús-phointe don drámaíocht. Úsáidtear roinnt de na stráitéis a bhí in úsáid don fhorbairt a déanadh ar an scéal Seán agus an Gas Pónaire.
- Aimsigh dréacht ar leith ón dán agus úsáid é sin do sheiftiú ar dhrámaíocht

Ceisteanna chun cuidiú leat an fhilíocht a úsáid mar spreagadh don Drámaíocht.

Cé?

Céard?

Cathain?

Cén Áit?

Dán 1: **The Teddy Bear and the Kangaroo**

Dán 2: **An Tíogar**

Oiriúnach do Ranganna Naíonán

The Teddy Bear and the Kangaroo

The Teddy Bear and the Kangaroo
We making a terrible hulla-balloo,
Because they were left behind when Jane
Went off for a ride in the railway train.
'I don't think it's fair',
Sobbed the Teddy Bear,
And *'Boo-hoo-hoo'*,
Said the Kangaroo ,
'We wanted to go for a train ride too.'
But they cheered right up when Jane came back,
And gave them each a pat on the back,
And hugged them tight and said *'There, there,*
You silly old Kangaroo and Bear.'

Helen Diana Clyde

An Tíogar

Bhí an tíogar ar siúl
Istigh ina chás,
Síos suas, suas síos
Gan stad gan scíth.

Chas sé is d'fheach sé
Is chonaic sé madra.
Lig sé búir as
A ruaig sé go pras.

Bhí an tíogar ar siúl
Istigh ina chás,
Síos suas, suas síos
Gan stad gan scíth.

Dán 3: **It's Hot**

Dán 4: **Micilín Muc**

Oiriúnach do Ranganna 1 agus 2

It's Hot

It's hot!
I can't get cool,
I've drunk a quart of lemonade,
I think I'll take my shoes off
And sit around in the shade.

It's hot!
My back is sticky,
The sweat rolls down my chin,
I think I'll take my clothes off
And sit around in my skin.

It's hot!
I've tried with 'lectric fans',
And pools and ice cream cones,
I think I'll take my skin off
And sit around in my bones.

It's *still* hot!

Shel Siverstein

Micilín Muc

1) Chuaigh Micilín Muc
Ar an aonach lá,
Ar an aonach lá,
Ar an aonach lá;
Chuaigh Micilín Muc
Ar an aonach lá,
Hí! Hó! Micilín Muc!

3) Tháinig sé abhaile
le port na habhann,
le port na habhann,
le port na habhann,
Tháinig sé abhaile
le port na habhann,
Hí! Hó! Micilín Muc!

5) Beir ar a chluas is
tarraing amach é,
tarraing amach é,
tarraing amach é;
Beir ar a chluas is
tarraing amach é,
Hí! Hó! Micilín Muc!

2) Cheannaigh sé hata
le cur ar a cheann,
le cur ar a cheann,
le cur ar a cheann;
Cheannaigh se hata
le cur ar a cheann.
Hí! Hó! Micilín Muc!

4) Sciorr a chos is
thit sé isteach,
thit sé isteach,
thit sé isteach,
Sciorr a chos is
thit sé isteach.
Hí! Hó! Micilín Muc!

Dán 5: Messy Room

Dán 6: Cúl an Tí

Oiriúnach do Ranganna 3 agus 4

Messy Room

Whosoever room this is should be ashamed!
His underwear is hanging on the lamp.
His raincoat is there in the overstuffed chair,
And the chair is becoming quite mucky and damp.
His workbook is wedged in the window,
His sweater's been thrown on the floor.
His scarf and one ski are beneath the TV,
And his pants have been carelessly hung on the door.
His books are all jammed in the closet,
His vest has been left in the hall.
A lizard named Ed is asleep in his bed,
And his smelly old sock has been stuck to the wall.
Whosoever room this is should be ashamed!
Donald or Robert or Willie or –
Huh? You say it's mine? Oh dear,
I *knew* it looked familiar!

Shel Silverstein

Cúl an Tí

Tá Tír na nÓg ar chúl an tí,
Tír álainn trína chéile,
Lucht ceithre cos ag siúl na slí
Gan bróga orthu ná léine,
Gan Béarla acu ná Gaeilge

Ach fásann clóca ar gach droim
Sa tír seo trína chéile,
Is labhartar teanga ar chúl an tí,
Nár thuig aon fear ach Aesop,
Is tá sé siúd sa chré anois.

Tá cearca ann is ál sicín,
Is lacha righin mhothaolach,
Is gadhar mór dubh mar namhaid sa tír
Ag drannadh le gach éinne,
Is cat ag crú na gréine.

Sa chúinne thiar tá banc dramhail.
Is iontaisí an tsaol ann,
Coinnleoir, búclaí, seanhata tuí,
Is trumpa balbh néata,
Is citeal bán mar ghé ann.

Is ann a thagann tincéirí
Go naofa trína chéile,
Atá gaol acu le cúl an tí,
Is bíd ag iarraidh déirce
Ar chúl gach tí in Éirinn.

Ba mhaith liom bheith ar chúl an tí
Sa doircheacht go déanach
Go bhfeicfínn ann ar chuairt gealaí
An t-ollaimhín sin Aesop
Is é ina phúca léannta.

Séan O'Riordáin

Dán 7: Lord Ulinn's Daughter

Dán 8: Mal Magú

Oiriúnach do Rangann 5 agus 6

Lord Ulinn's Daughter

A Chieftain to the Highlands bound
Cries, 'Boatman, do not tarry!
And I'll give thee a silver pound
To row us o'er the ferry!'

'Now who be ye, would cross Lochgyle,
This dark and stormy water?'
'O I'm the chief of Ulva's isle,
And this, Lord Ullin's daughter.

'And fast before her father's men
Therere days we've fled together,
For should he find us in the glen,
My blood would stain the heather.

'His horsemen hard behind us ride-
Should they our steps discover,
Then who will cheer my bonny bride,
When they have slain her lover?'

Out spoke the hardy Highland wight,
'I'll go, my chief, I', ready:
It is not for you your silver bright,
But for your winsome lady: -

'And by my word! The bonny bride
In danger shall not tarry;
So though the waves are raging white,
I'll row you o'er the ferry.'

By this the storm grew loud apace,
The water-wraith was shrieking;
And in the scowl of Heaven each face
Grew dark as they were speaking

But still as wilder blew the wind,
And as the night grew drearer,
Adown the glen rode armed men,
Their trampling sounded nearer.

Mal Magú

Ba mhaith liom bheith im thaibhse mór;
ní bhactar riamh le taibhsín bídeach.
Da mbeinn chomh mór le teach dhá stór,
ababú! Bheadh sport is spraoi agam.

Chuirfinn eagla ar mo Mham,
is chrithfeadh Daid nuair a déarfainn 'Bú!'
Theithfeadh múinteoirí go beo
ón taibhse millteach. Mal Magú.

Ní osclóinn doras riamh arís.
Seo liom trín bhfalla, 'í-í-í!'
'Fag an áit! Glan as mo shlí!'
Magú an taibhse, seachain í!

Biddy Jenkinson

Thógfainn eilifint ón Zú
is rachainn ag marcaíocht air. Hurais!
Rithfeadh púcaí lenár dtaobh
is d'eitleodh feannóg inár diaidh.

Ní bheinn béasach. Mí bheinn ciallmhar.
Dhéanfainn ríl sa spéir, istoíche.
'Míle mufdar' dearfadh daoine,
'Sin í Mal, ar mhuin na gaoithe!'

Ligfinn 'í-á-ú' is míle.
Ní rachainn a luí go louath, choíche,
Aililiú! Dá mbeinn mór millteach!
Ochón! Mise Mal, taibhsín bídeach!

Léabhair Úsáideacha don Fhilíocht

Ainm an Leabhair	Údar/Bailitheoir	Foilsitheoir	ISBN
A World of Poetry	Michael Rosen	Kingfisher	1 85697 221 6
A Red Poetry Paintbox	Roghnaíthe ag John Foster	Oxford	019919393 2
A Yellow Poetry Paintbox	Roghnaíthe ag John Foster	Oxford	0 19 919394 0
A Yellow Poetry Paintbox	Roghnaíthe ag John Foster	Oxford	0 19 919420 3
A Green Poetry Paintbox	Roghnaíthe ag John Foster	Oxford	0 19 919422 X
A Purple Poetry Paintbox	Roghnaíthe ag John Foster	Oxford	0 19 919421 1
A Blue Poetry Paintbox	Roghnaíthe ag John Foster	Oxford	0 19 919392 4
Unzip Your Lips Again	Roghnaíthe ag Paul Cookson.	MacMillan	3579876542
The Ring of Words	Curtha in eagar ag Roger Mc Gough	Faber and Faber	0-571-19736-1
Something Beginning with P	Curtha in eagar ag Seamus Cashman	<i>The O' Brien Press</i>	0-86278-868-4
The Wolfhound Book of Irish Poems for Young People	Roghnaíthe ag Bridie Quinn & Seamus Cashman.	Woldhound Press	0 9503454 3 1
Please Mrs. Butler	Véarsaí le Allan Ahlberg	Puffin	0-140-31494-6
The Young Puffin Book of Verse	Bailithe ag Barbara Ireson	Puffin Publishing	01403.0410 X
One Hundred Years of Poetry for Children		Oxford	0 19 276258 3
I like This Poem	Curtha in eagar ag Kaye Webb	<i>Puffin</i>	c 14 03 1295 1
The Book of a Thousand Poems		Bell & Hyman Ltd.	0 7135 2372 7
First Anthology of Poetry		Royal Irish Academy	1-902140-00-1
Two Barks	Julie O' Callaghan	Bloodaxe Books Ltd.	1 85224 427 5
Pillow Talk	Roger Mc Gough	Puffin Books	0-140-32504-2
Favourite Poems we Learned in School	Thomas F. Walsh	Mercier Press	1 85635 051 7
The Illustrated Favourite Poems We Learned at School	Thomas F. Walsh	Mercier Press	1 85635 200
School Poems.	Jennifer Curry		
Pet Poems.	Jennifer Curry		
Words Aloud 1&2	Anne Harvey		
Strictly Private	Roger McGough		
26.Comic Verse	Roger McGough		
The Wandering Moon	James Reeves		
When we were young	A.A.Milne		
The Puffin Book of Nursery Rhymes	Ima & Pete Opie	Puffing Publishing	
The Puffin Book of 20 th century Children's Verse	Brian Patten	Puffin Publishing	

9 Moltaí don Léitheoireacht / Foinsí don Drámaíocht

Molaimid na leabhair seo a leanas mar fhoinsí úsáideacha do scoileanna agus do mhúinteoirí chun tuairimí a sholáthar don drámaíocht agus chun cuidiú leo Curaclam Drámaíochta 1999 a chur i bhfeidhm.

Ainm	Údar	Foilsitheoir	ISBN
100+ Ideas for Drama	Anna Scher & Charles Verrall	Heinemann	0 435 18799 6
With Drama in Mind	Patrice Baldwin	Network Educational Press	1 85539 094 9
Teaching Literacy through Drama	Patrice Baldwin and Kate Fleming	Routledge/Falmer	0 415 25578 3
AAARGH TO ZIZZ – 135 Drama Games	Graeme K. Talboys	Dramatic Lines Press	0 9537770 5 7
Drama Lessons for Five to Eleven – Year Olds	Judith Ackroyd and Jo Boulton	David Fulton publishers	1 84312 178 6
Structuring Drama work	Jonathan Neelands and Tony Goode	Cambridge University Press	0 521 78729 7
Drama and Traditional Story for the early years	Nigel Toye and Jonathan Neelands	Routledge/Falmer	0 415 19536 5
The Toymaker’s Workshop and Other Tales	Ackroyd and Boulton	David Fulton publishers	1 84312 125 5
100+ ideas for Drama	Anna Scher & Charles Verrall	Heinemann	0 435 18799 6
Elly’s Onion	Elly Mc Crea	Irish Association for Pstoral care in Drama	0 95303 157 8
Drama 7-11 - Developing Primary Skills	Neil Kitson and Ian Spilby	Routledge/Falmer	0 415 14184 2
Beginning Drama – 4-11	Joe Winston and Miles Tandy	David Fulton publishers	1 85346 702 2
The Teaching of Drama in the Primary School	Brian Woolland	Pearson Education	0 582 08906 9 PPR
Discovering Drama – Theory and Practice for the Primary School	Paula Murphy and Margaret O’Keeffe	Gill & MacMillan	0 7171 3934 4

10 Moltaí ar Shuímh Idirlín don Drámaíocht

Léitheoireacht Ghinearálta don Drámaíocht

www.childdrama.com/mainframe.html
www.creativedrama.com/
www.dramaineducation.com
www.artsonthemove.co.uk
www.drama-education.com/site/

Pleanáil don Drámaíocht

www.pfsp.ie
www.sdps.ie
www.ncca.ie

Drámaíocht agus an Ghaeilge

www.pfsp.ie
www.into.ie
www.scoilnet.ie
www.tobar.ie (put drámaíocht into search engine)

Cluichí don Drámaíocht

www.creativedrama.com/theatre.htm
www.artsonthemove.co.uk/
www.aspa.asn.au/Projects/
www.bced.gov.bc.ca
www.learnimprov.com

Ag Cuardach Íomhánna

www.google.ie/images
www.imageafter.com
www.freeimages.co.uk
www.freefoto.com
www.bigfoto.com
www.nationalgeographic.com
www.thepetprofessor.com/free-pictures
www.scriptorium.lib.duke.edu/adaccess
www.nytimes.com/pages/cartoons
www.frankandernest.com

Comhlachtaí Amharclann don Oideachas / Soláthar ar Amharclanna do Pháistí

www.ark.ie
www.teamtheatre.ie
www.unicorntheatre.com
www.baboro.ie
http://red-kettle.com
www.graffiti.ie
www.barnstorm.ie
www.youthdrama.ie

11 Éagraíochtaí a fhéadfadh tacaíocht tacú leis an Drámaíocht

Cé go bhfuil an fócas don churaciam dramaíochta ar phróiseas na dramaíochta (i.e. Drámaíocht ina mbíonn na paisí rannháirteach agus tríd an rannpháirtíocht sin bíonn siad mar fhoghlaimeoirí gníomhacha), ach tá freisin áit don freastal ar léiríthe drámaíochta. Bíonn buntáistí ag baint lena leithéid do pháistí i ngach gné den churaciam, ach ar ndóigh don Drámaíocht go speisialta. Ba chóir go leanfadh freastal ar léiriú drámatúil le hathbheithníú ar an Dráma sa léiriú. D'fhéadfadh freastal ar léiriú dramaíochta a bheith mar spreagadh nó mar thús le gníomhaíochta breise Drámaíochta sa seomra ranga.

Ainm	Seoladh	Guthán	Ríomhphost	Ainm Teagmhála	Aois Ghrúpa
A					
Amharclann na Mainistreach	26 Lower, Abbey Street, Dublin 1	01-8872223	outreach@abbeytheatre.ie	Jean O' Dwyer	8-18 bliana
Achill Heinrich Boll Association	Abha Teangai, Dooagh, Achill, Co. Mayo	098-28735	hbollachill@anu.ie	John Mc Hugh	8-18 bliana
Áras Eanna	Inis Oirr, Co na Gaillimhe	099-75150	araseanna@eircom.net	Val Balance	4-18 bliana
An Áirc (The Ark)	11a Eustace St. Temple Bar, Dublin 2	01-6707788	info@ark.ie	Fiona Donohue	4-12 bliana
B					
Babero International Arts Festival	The Black Box Theatre, Dyke Rd, Galway	091-509705	baboro@gaf.io.ie	Lali Morris	4-12 bliana
Imeachtaí Ealaíona Bhéal an Átha	Ballina Arts Centre, Old UDC Building, tone St. Ballina, Co. Mayo	096-73593	ballinaartscentre@eircom.net	Seán Walsh	4-18 bliana
Barnstorm Theatre Company	Church Lane, Kilkenny	056-7751266	vincent@barnstorm.ie philip@barnstorm.ie admin@artsincontext.com	Vincent Dempsey/ Philip Hardy Jane O' Rourke	4-18 bliana
Create	10/11, Earl St South, Dublin 8	01-4736600			4-18 bliana
D					
Draíocht	Blanchardstown, Dublin 15	01-8852610	emer@draíocht.ie	Emer Mc Gowan	4-18 bliana
Driochhead Arts Centre	Barlow House, West Street, Drogheda, Co. Louth	041-9875140	pualohanrahan@eircom.net	Paul O' Hanrahan	4-18 bliana

Primary Curriculum Support Programme
foghlaím agus forbairt

Dunamais Arts Centre	Church St, Portlaoise,	0502-63355	louise@dunmaise.ie	Louise Donlon	4-18 bliana
E Eigse Carlow Arts Festival	Foresters Hall, College St, Carlow	059-9140491	eigsecarlo@eircom.net	Averyl Dooher	4-11 bliana
G Garter Lane Arts Centre	22a O'Connell St, Waterford	051-877153	antonia@garterlane.ie	Antonia Splini	4-18 bliana
The Glens Centre	Manorhamilton, Co Leitrim	071-9856788	arts@theglenscentre.com	Anna Legge	4-18 bliana
Graffiti Theatre Company	2 Church St, Shandon, Cork	021-4397111	graffiti@eircom.net	Karen O' Shea	4-18 bliana
An Grianan Theatre	Port Road, Letterkenny, Co Donegal	074-9123288	patriciamcbride@eircom.net	Patricia Mc Bride	4-18 bliana
H Hawk's Well Theatre	Temple St, Sligo	071-9161518	joe-masterson@hotmail.com	Joe Masterson	4-18 bliana
I Ionad Cultúrtha	Baile Mhuire, Magheromtham, Co Chorcaí	026-45733	ionadculturtha@eircom.net	Brid Cranitch	4-7 bliana
Island Theatre Company	Church St, King's Island, Limerick	061-410433	ad@islandtheatrecompany.ie	Brid Finn	8-11 bliana
K Kilkenny Arts Festival	9/10 Abbey Business Centre, Abbey St, Kilkenny	056-7763663 056-7723794	claudia@kilkennyarts.ie nifhghlus@yahoo.com	Tony Fegan Sinead Foley	4-18 bliana
L Lambert Puppet Theatre	Clifton Lane, Monkstown, Co Dublin	01-2800974	info@lambertpuppettheatre.com	Miriam Lambert	4-18 bliana
O Oireachtas na Gaeilge	6 Sraid Fhreachair, Baile Atha Cliath 2	01-4753857	liam@antoirachtas.ie	Liam O' Maolaodha	8-18 bliana
P Pavilion Theatre	Marine Rd, Dun Laoghaire, Co Dublin	01-2312920	ian@paviliontheatre.ie	Jan Duffy Nancy Nunez	4-18 bliana
Plearaca	Ionad Fíortair, Rosmuc, Co. na Gaillimhe	091-574346	plearaca@eircom.net	Peigi Ni Chonghaile	4-18 bliana

Primary Curriculum Support Programme
foghlaím agus forbairt

R										
Ramon Theatre	Virginia, Co. Cavan	049-8547074		ramortheatre@cavancoco.ie	Mary Hanley	4-18 bliana				
Red Kettle Theatre Company	Meeting House Lane, Waterford City	051-879688		mary@red-kettle.com	Mary Boland	4-15 bliana				
Riverbank Arts Centre	Main St, Newbridge, Co. Kildare	045-448319		sam@riverbank.ie	Denis Clifford	4-18 bliana				
Roscommon Arts Centre	Circular Road, Roscommon	0906-625993 0906-625824		rosartscentre@eircom.net	Avril	4-18 bliana				
S										
St. John's Theatre and Arts Centre	The Square, Listowel, Co. Kerry	068-22566		stjohnstheatre@eircom.net	Joe Murphy	4-18 bliana				
St. Michael's Theatre	New Ross, Co. Wexford	051-421255		stmichaelnewsross@eircom.net	Tomas Kavanagh	4-18 bliana				
Samhlaíocht	The Boatyard, Blennerville, Tralee, Co. Kerry	066-7129934		info@samhlaiocht.com	Maurice Galway	4-18 bliana				
Siamsa Tire Theatre & Arts Centre	Town park, Tralee, Co. Kerry	066-7123055		siamsatire@eircom.net	Marianne Kennedy	4-18 bliana				
South Tipperary Arts Centre	Nelson St, Clonmel, Co. Tipperary	052-27877		stac@eircom.net	Ronnie Fitzgerald	7-18 bliana				
Storytellers Theatre Company	Third Floor, 5 Aston Quay, Dublin 2	01-6711161		storytel@indigo.ie	Mary Elizabeth Burke-Kennedy	4-18 bliana				
T										
Tallaght Community Arts Centre	Unit 1, Village square, Old Bawnread, Tallaght, Dublin 24	01-4621501		deborah@tcac.ie	Deborah Moon	4-18 bliana				
TEAM Educational Theatre Company	4 Marlborough Place, Dublin 1	01-8786108		team@eircom.net	Muireann Ahern	4-18 bliana				
Triskel Arts Centre	Tobin St, Cork	021-4272022			Ann Luttrell	4-18 bliana				
W										
Wexford Arts Centre	Cornmarket, Wexford	053-23764		wexfordartscentre@eircom.net	Anne Heffernan	4-18 bliana				
West Cork Arts Centre	North Skibereen, Co. Cork	028-22090		westcorkarts@eircom.net	Justine Foster	4-18 bliana				

12 Gluais Téarmaíochta ó Lá Drámaíochta 1

Tobchumadh/Seiftiú i mbeirteanna	Léiriú drámatúil spontáineach ar fhicsean ina mbíonn beirt páirteach.
Tobchumadh/Seiftiú i ngrúpaí beaga	Léiriú drámatúil spontáineach ar fhicsean ina mbíonn beirt páirteach.
Leideanna a Thabhairt	Leid nó treoir a tugtar do charachtar amháin, agus ní gá – cé go bhféadfadh – na carachtair eile a bheith ar an eolas faoi, rud a mbíonn sé mar chuspóir aige treo nua a thabhairt don drámaíocht
Ord Faoi Rún	Tugtar eolas do ghrúpa daltaí amháin, ach tugtar eolas nó treoir de chineál eile do na daltaí eile. Mar thoradh ar seo nuair a thagann an da ghrúpa le chéile don léiriú, d'fhéadfadh a gcuspóirí bheith go mór i gcoimhlint le chéile.
Múinteoir I Ról	Glacann an múinteoir ról sa dráma agus déanann sé /sí é a mhunlú ón datobh istigh. Bíonn míniú ról in úsáid uaireanta chun cuidiú leis an aistriú ó mhúinteoir go ról.
Léiriú don tSúil	Iarracht an suíomh a thuiscint ina dtarlaíonn an dráma le léiriú samhailteach nó léiriú súl (mar a bheadh ó na súile ach gan iad in úsáid) ar an gcuma a bheadh ar charachtar nó ar radharc ar leith.
Mím le Leideanna	Léann an múinteoir na treoir amach os ard don rang agus déanann an mímeáil ar a mbíonn a rá
Cosán Coinsiasa	Déantar dhá líne den rang agus siúlann duine síos eadarthu. De réir mar a shiúlan se/sí síos 'cosán na coinsiasa' bíonn tuairimí a léiriú ag daoine ó gach líne (cosúil le bhieth ag éisteacht le do choinsias) de réir mar a dhéanann carachtar iarrachtar cinneadh a dhéanamh
Íomhathú Neamhbheo	Agus a gcoirp féin in úsáid acu, cruthaíonn na baill íomhá d'ócáid, de thuairim nó de théama ar nós céir-obair nó grianghraf.
Leanúint Smaointe	Déanann an carachtar na tuairimí atá go ciúin ina chloigeann a rá amach os ard. D'fhéadfaí é a úsáid nuair a bhíonn an t-aicsean reoite nó in éineacht le híomhathú neamhbheo.
Scríobh i Ról	Ar aon dul le proifiliú carachtar, scríobhann na páistí faoi na carachtar sa chéad phearsa agus iad i ról.
Ról Iomlán*	Déanann grúpa tobchumadh ar charachtar, is féidir le haon duine acu ról an charachtar sin a ghlacadh.
Ról ar an mBalla /Ról ar an Urlár*	Déantar ról tábhachtach a léiriú ar phaipéar trí léaráidí nó focail agus na príomh-fhíricí á léiriú, deracaidh á iniúchadh, caidrimh, mothúcháin srl.
Proifiliú Carachtar*	Cosúil leis an ról ar an mballa – líonann páistí amach bileog ar charachtar ar a n-áirefar mionsonraí ar nós ainm, aois, rudaí a thaitníonn / nach dtaitníonn, dath na súl.

*Tabhair faoi deara nár úsáideadh na cinn seo ar La Drámaíochta 1.